

PROGRAM U NOĆI MUZEJA 2010.

ŠIŠMIŠPUD

Koktel + baloni s logom ŠišmišPUD-a + deplijan o liku i djelu Vjekoslava Bastla

ŠIŠMIŠEV LET

revija nakita i maski inspiriranih secesijom i Bastlovim šišmišem ispred ŠPUD-a i MUO-a
Prvi let – 20:30 h
Drugi let – 21:30 h

ŠIŠMIŠEVA N(m)OČ

video (ambijentalna) animacija na fasadi ŠPUD-a

UBU

Udruga bivših učenika Škole primijenjene umjetnosti i dizajna Zagreb – ubu osnovana je krajem 2008. godine i djeluje između ostalog kao platforma sa ciljem promocije ŠPUD-a i njegove djelatnosti na području Republike Hrvatske i u svijetu.

ŠIŠMIŠPUD – NOĆ MUZEJA 2010.

Naziv projekta: ŠIŠMIŠPUD
Autori koncepta: Bernarda Cesar, Filip Pintarić
Voditelji projekta: Bernarda Cesar, Filip Pintarić
Vizualni identitet događanja: Babushke
Animacija: Bernarda Cesar
Zvuk: Zvonimir Juza, Filip Pintarić
Nakit: Odjel metala – ŠPUD
Maske: Tekstilni odjel i Aranžersko – scenografski odjel – ŠPUD
Modeli: Učenice 4. razreda ŠPUD-a
Fotografija: Aleksandra Ajzenhamer
Kamera: Petar Novak
Suradnik: ŠPUD, muo



Detalji šišmiša sa luče Kallina, Srećko Budek

Projektom ugaone trokatnice tadašnje Hrvatsko-slavonske zemaljske centralne štedionice, Bastl se vraća temi klasične uglovnice s kupolom u kombinaciji s historicističkim dekorom pročelja.

Arhitekti Vjekoslav Bastl i Stjepan Podhorsky 1905. godine inicirali su osnivanje Kluba hrvatskih arhitekata kome se prvo pridružuju Edo Šen, Viktor Kovačić, Ćiril Metod Iveković, a nešto kasnije i Hugo Ehrlich i Dionis Sunko. Cilj djelovanja kluba bio je da: *goji i unapređuje arhitekturu kao glavnu granu obrazovnih djelatnosti* i da štiti strukovne interese hrvatskih arhitekata. Godina 1906. prijelomna je godina Bastlova života. Kao što je rečeno, te godine on napušta atelier Hönigsberg & Deutsch i postavši ovlašteni civilni arhitekt započinje sa samostalnim radom. Do Prvog svjetskog rata Bastl će samostalno ostvariti nekoliko objekata. Među inim trgovačko – stambenu zgrade Goršak u Ilici 166 (1906.) i stambenu zgradu Hodovsky u Gajevoj 47 (1909./10.).

Tada Bastl djeluje i kao eksterni učitelj u Obrtnoj školi u Zagrebu (danas ŠPUD). No svakako najznačajniji njegov projekt iz toga razdoblja je zgrada Kraljevskog zemaljskog ludžbenog i farmakognosti-

čkog laboratorija na Marulićevom trgu (1913./14.). Nakon rata od 1919. godine Bastl se u potpunosti posvećuje profesuri na zagrebačkoj Obrtnoj školi (danas ŠPUD). No njegova projektantska djelatnost ne prestaje. 1920. godine projektira hotel s kupalištem za d.d. Manduševac na uglu Vlaške i Schlosserovih stuba, čiju gradnju u izmjenjenom obliku za Slavensku banku preuzima Hugo Ehrlich, a nešto kasnije realizira i trgovačko-stambenu zgradu Exporting u Draškovićevoj 25 i uglovnicu Središnjeg doma Hrvatskog radiše (Mislavljeva/ Bornina, 1924./27.).

Kraj dvadesetih i početak tridesetih obilježiti će njegovo kapitalno ostvarenje zagrebačke Gradske tržnice Dolac (1926./30.) u okviru koje, u art deco maniru izvodi trgovačko-stambenu zgradu i ljekarnu dr. Vlatka Bartulića (1927./28.) te zgradu Tržnog nadzorništva (1929./30). U isto vrijeme Bastl izvodi i rekonstrukciju crkve Svetog Petra u Vlaškoj ulici, a realizacijom vile Deruf-Radošević, poput svojih suvremenika, arhitekata Rudolfa Lubinskog i Ede Šena, očituje potpuno prihvaćanje novog, funkcionalističkog arhitektonskog izričaja. Arhitekt Vjekoslav (Alojz) Bastl svojim djelovanjem

zauzima značajno mjesto u formiranju hrvatske moderne arhitekture. Njegova djela danas su kao cjelina opće mjesto za razumijevanje i izučavanje arhitektonskih, ali i sveopće kulturoloških fenomena u Hrvatskoj na prijelomu i tijekom prve polovice dvadesetog stoljeća, i njihova odnosa s analognim zbivanjima na međunarodnom planu.

Tekst preuzet sa Wikipedije, dodatno obrađen.



KATALOG:

Predgovor: Filip Pintarić, Bernarda Cesar
Tekst o V. Bastlu: dodatno obrađen tekst preuzet sa Wikipedije
Dizajn i prijelom: Babushke
Fotografija: Aleksandra Ajzenhamer, Martina Božić, Srećko Budek
Nakladnik: ŠPUD, UBU, www.ubu.hr, ubu@ubu.hr
Za nakladnika: Filip Pintarić
Tisak: Znanje d.d.
©UBU
Sponzor: ŠPUD

Projekt je ostvaren u suradnji sa ŠPUD-om uz sudjelovanje učenika i profesora škole:

Ravnateljica ŠPUD-a: Marija Krstić Lukač prof.
Aranžersko – scenografski odjel: Gordana Barbieri prof., Sabina Ljubić prof.
Odjel metala: Nada Škrln prof., Matej Pašalić prof., Judita Šercar prof.,
Tekstilni odjel: Ljiljana Hajdarović prof., Ines Fey-Gjurin prof., Jadranka Krajnović prof., Anita Parlov prof., Vesna Pleše prof.
Katedra za povijest umjetnosti: Zrinka Tatomir prof., Martina Božić prof.

Zahvaljujemo se na pomoći:

Vesna Jurić Bulatović, Dubravka Osrečki Jakelić, Irena Kraševac, Milan Vučić, Srećko Budek, Stanari zgrade "Kallina", odjel unutrašnje arhitekture ŠPUD-a, učenici ŠPUD-a, svi profesori i tehničko osoblje ŠPUD-a.



•UBU•

29.1.2010.

Trg maršala Tita 11, Zagreb
NOĆ MUZEJA '10

ŠIŠMIŠPUD

ŠIŠMIŠPUD

Na poziv i u suradnji sa Školom primijenjene umjetnosti i dizajna i Muzejom za umjetnost i obrt, u Noći muzeja, sa temom *secesija* kao najavom velike izložbe *art deco* MUO-a u rujnu 2010., ubu predstavlja ŠPUD kroz lik i djelo arhitekta Vjekoslava Bastla, kao učenika prve generacije ŠPUD-a (tada Kraljevske zemaljske obrtne škole), kao profesora ŠPUD-a te kao utemeljitelja Kluba hrvatskih arhitekata u svrhu obrazovanja o arhitekturi.

Ova akcija dio je projekta kojim ubu nastoji senzibilizirati gradanstvo i javnost prema odgovornoj ulozi Škole primijenjene umjetnosti i dizajna, nekadašnjoj kao i sadašnjoj, u gradnji i ostvarenju grada Zagreba, njegovog duha i atmosfere koja polako nestaje, a koju tako volimo i želimo sačuvati za buduće generacije.

Osnovni motiv ove akcije i djelo koje po našem mišljenju sažima opus i lik Vjekoslava Bastla je *Kuća Kallina*, Gundulićeva 20/ Masarykova 21–23, te motiv šišmiša koji krase njena pročelja, a s obzirom na arhitektonsku estetiku kao i na okupiranost Bastla ezoteričnim i okultnim.

Unutar motiva šišmiša suosjećamo po pitanju staništa. Kao i u životinjskom svijetu, svjedoci smo svakodnevnog ugrožavanja staništa čovjeka kako u fizičkom tako i u intelektualnom smislu.

Kao što znamo ugrožavanje staništa neke vrste najčešće vodi do izumiranja iste. Ugroženost staništa u ovom kontekstu promatramo kroz problematiku promjene lokacije ŠPUD-a čime se neosporno ugrožava stanište bivših, sadašnjih i budućih ŠPUD-ovaca.

Poučeni duhom Vjekoslava Bastla, kao bivšeg ŠPUD-ovca koji motiv šišmiša uvodi u temu pročelja kuće, budimo oni koji će stvarati prepoznatljiva staništa i zaštititi postojeća kako bi šišmiš mogao opet postati šišmišem, a ŠPUD opet ŠPUD-om.

Ideja akcije je oživjeti te Bastlove šišmiše i pustiti ih da se razlete Zagrebom u nadi da će lepetom svojih krila probuditi neke uspavane vrline ovoga grada.

UBU



Vjekoslav Bastl

(Pribram, 13. 8. 1872. – Zagreb, 3. 9 1947.), hrvatski arhitekt.

Početak dvadesetog stoljeća u zagrebačkoj, odnosno hrvatskoj arhitekturi obilježilo je djelovanje dvojice arhitekata – Viktora Kovačića (1874.–1924.) i Vjekoslava (Alojza) Bastla, predvodnika tzv. *druge akademske generacije*, koja će koncem 20. stoljeća, nasuprot akademskom eklektizmu kasnohistoricističkog stilskog izričaja, kod nas afirmirati nove ideje arhitektonskog oblikovanja. Tu se prije svega radi o afirmaciji secesije, te ranog, prijelaznog oblika modernizma, odnosno protomoderne.

Arhitekt Vjekoslav (Alojz) Bastl rođen je 13. kolovoza 1872. u češkom gradu Pribramu. Pod još nepoznatim okolnostima i motivima seli se u Zagreb gdje će se školovati od 1892., u prvoj generaciji polaznika Kraljevske zemaljske obrtne škole (današnje Škole primijenjene umjetnosti i dizajna na Trgu maršala Tita), skupa sa Stjepanom Podhorskim, također jednim od utemeljitelja Kluba hrvatskih arhitekata. Nakon što je 1896. apsolvirao i diplomirao na Kraljevskoj zemaljskoj obrtnoj školi, iako još nije zasigurno potvrđeno radi izgubljene dokumentacije, Bastl odmah počinje raditi u arhitektonskom atel-

eru Hönigsberg & Deutsch. Arhitektonski biro Hönigsberg & Deutsch jedan je od vodećih u Zagrebu na prijelomu stoljeća, obuhvaćajući posljednje desetljeće devetnaestog stoljeća i prva dva desetljeća dvadesetog stoljeća.

Alojz Bastl najvjerojatnije dolazi u atelier Hönigsberg & Deutsch oko 1896. godine, u vremenu kada promjenom ustrojstva ovog poduzeća dolazi do drugog razdoblja, kojim dolazi do značajne prekretnice u njegovom djelovanju. Kuću apotekara **Pečića K Svetome Trojstvu** (Ilica 43) Bastl za atelier Hönigsberg & Deutsch realizira 1899. godine. Ova zgrada od izuzetne je važnosti za povijest domaće arhitekture, budući da predstavlja jednu od prvih manifestacija wagnerijanske secesije u Zagrebu. Smjele konstrukcije s otvorenim i ostakljenim pročeljem prizemlja, te naglašenom vertikalom dvije gornje etaže, osobito u središnjoj zoni, pročelje ove zgrade zaključuje se sa po dvijema bočnim atikama te kvadratnim zabatom između, skrivajući tako od pogleda s ulice konstrukciju krova. Pročelje je bilo u potpunosti urešeno bogatim secesijskim ukrasima. Osobito valja istaknuti središnji zabat drugog kata koji je ukrašavao natkriveni reljef Svetog Trojstva, rad kipara Rudolfa Valdeca. Nažalost, krajem dvadesetih godina pročelje je u potpunosti preoblikovano, a reljef uklonjen, te nam dragocjene podatke o njegovom izvornom izgledu daje tek nekoliko sačuvanih crteža i fotografija.

Kuća Pečić postaje najranije datirano Bastlovo ostvarenje vezano za atelier Hönigsberg & Deutsch. Godinu poslije realizacije, kuća Pečić će biti predstavljena i u tada utjecajnoj bečkoj arhitektonskoj reviji *Der Architekt*. U to vrijeme Bastl je već na školovanju kod Wagnera.



U izrazito liberalnoj atmosferi Wagnerove škole Bastl je izradio nekoliko, zbog svoje originalnosti zapaženih idejnih projekata. Najraniji je projekt stambene zgrade s fotoatelierom koji nosi duhoviti Bastlov natpis : *U radu je spas ipak nije kod svakoga/ocijeni valjano ne strančari*. Drugi zapaženi projekt je studija pod naslovom *Studie fur eine Villa in Agram*. Tema završnog Bastlovog rada na bečkoj akademiji je studija crkve Svetog Blaža u Zagrebu. Projekt je raden pod izravnim utjecajem arhitekata Lea von Klenze i Ludwiga Langea. Ovaj se utjecaj osobito odrazio i na Bastlovom diplomskom radu, na projektu **palače Znanstvenih zavoda za okultne znanosti** u Parizu, za koji će mu biti dodijeljena i prestižna Gundelova nagrada.

Kada je 1902. diplomirao na Wagnerovoj školi, Arhitekt Bastl se vraća u Zagreb u atelier Hönigsberg & Deutsch, no neposredno prije povratka sudjeluje i na dva natječaja u Beču i Pragu. Pod okriljem Hönigsberga i Deutscha Bastl ostaje sve do 1906. godine, kada postaje samostalni projektant, ostva-



rivši do tada u Zagrebu čitav niz važnih realizacija.

Medu najvažnijim su zgrada **Trgovačko obrtničke komore** na Trgu maršala Tita i **Trgovačko-obrtničkog muzeja** na Mažuranićevom trgu (1902./3.), **trgovačko-stambena kuća** Josipa Kalline u Gundulićevoj 20 (1903./4.), **stambena zgrada Mirovinskog zavoda Hrvatskog zemaljskog kazališta** na Mažuranićevom trgu, kuća **Desiderija i Eugenie Rozsay** u Kurelčevoj 3 i **trgovačko-stambena zgrada Eugena Rada** na trgu Bana Jelačića (1904./5.) te **trgovačko-stambena zgrada Eugena Feller**a – poznata i kao **Elza-Fluid dom** u Jurišićevoj 1 i **zgrada Hrvatsko-slavonske centralne zemaljske štedionice** u Illici 25 (1905./6.).

Zgrada Trgovačko obrtnog muzeja (**danas Etnografski muzej, Trg Mažuranića 14**) jedna je od najprezentativnijih realizacija u Zagrebu s početka stoljeća. Rađena pod utjecajem Wagnerovog projekta iz 1896. za Muzej gipsanih odljeva, ova zgrada godine, kada postaje samostalni projektant, ostva-

ortogonalnim rasporedom prozorskih osi, tipičan je primjer izgradnje s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Glavni naglasak dan je vertikalni središnjeg rizalita s portalnom zonom i kupolom u obliku nebeske polukugle s dvijema žarama između kojih je alegorijska skupina Hrvatice koja štiti trgovinu i obrt, također rad kipara Valdeca. No uz opće ikonografsko tumačenje, temu središnjeg rizalita s kupolom i alegorijskom skupinom možemo iščitavati i kao alegorijski odraz samoga autora, arhitekta Bastla. I to iz sljedećeg razloga. Naime, poznato nam je da se Bastl uz svoj arhitektonski rad bavio intenzivno astrologijom i spiritizmom, objavivši pod pseudonimom Uranus više zapaženih studija na tu temu. Bastlove skice za centralnu zonu muzeja u mnogim su detaljima bliske naslovnoj ilustraciji astrološkog i okultističkog časopisa *Novo sunce, mjesečnika za znanstveno proučavanje supernormalnih psihičkih fenomena*, a u kome je on bio i jedan od aktivnih suradnika.

Kuća Josipa Kalline (**Gundulićeva 20/ Masarykova 21-23**), građena 1903.–1904. ima jednak značaj za povijest secesijske arhitekture u Hrvatskoj kao i kuća Pečić. Ono što ovu stambenu uglovnicu čini izuzetnom je to da je pročelje prema uzoru na Wagnerovu glasovitu stambenu kuću na Wienzeile Linke Wienzeile 38 u Beču, poznatiju pod nazivom *Wagner Majolikhaus* u potpunosti obloženo keramičkim pločicama (1898.–1899.). Bastlovo žuto/modro pročelje, smješteno između dviju Kovačićevih gradnji (Gundulićeva 23, Masarykova 21-23) znatno je jednostavnije od svog bečkog uzora. Na stilsku bliskost s kućom Kallina, ukazuje uglovnica Mihelić (Petrinjska/Hatzova), koju većina stručnjaka pripisuje također Bastlu.

Kuća zubara dr. Eugena Rada (**Trg bana Jelačića 5**), građena je 1904.–1905. Uz uglovnicu Popović arhitekta Aladara Baranyaja ona započinje sjeverni niz pročelja Trga bana Jelačića.

Kuća Feller (tzv. **Elza – Fluid dom, Jurišićeva 1/ Trg bana Jelačića**) je izvedena 1905.–1906. U oblikovanju njenog uličnog pročelja Bastl dostiže svoj potpuni vrhunac umjetničke imaginacije. Ugлом ove zgrade dominira sasvim neočekivan i groteskni detalj – dvokatna boca Fellerova univerzalnog tonikuma. Naime jednako kao što će Josip Kallina majolikim pročeljem svoje kuće ukazivati na vrijednosti građevne keramike koju je proizvodio, tako će i Feller na taj način, sasvim transparentno reklamirati svoj proizvod. Elza-fluid sama je po sebi predstavljala spomenik izrazitih plastičkih vrijednosti. **Hrvatsko-slavonska zemaljska štedionica** (**Ilica 25**).

